

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
ESTONIAN CHAMBER OF PEOPLE WITH DISABILITIES

LÜHIKÜSITLUSE TULEMUSED

**“Puudega laste hoiuvõimaluste
kättesaadavus koolivaheaegadel
ja suvel”**

TALLINN 2026

Sissejuhatus

Eesti Puuetega Inimeste Koda (EPIKoda) viis läbi lühiküsitluse, et kaardistada üle-eestiliselt puudega laste hoiuvõimaluste kättesaadavust. Küsimustikule oli võimalik vastata perioodil 22.05.2025-10.06.2025.

EPIKoja poole pöörduakse erinevaist Eesti paigust tuues välja suviseid ja koolivaheaegade aegseid hoiuvõimalusi puudutavaid muresid ja kitsaskohti. Teenuseid ei ole või ei ole pakutud mahud piisavad, st pered on suure hoolduskoormuse all, samuti ei ole neil võimalik suvel puhata või pere teistele lastele perepuhkust lubada.

Palusime teemat käsitlevale küsitlusele vastata erivajadusega last kasvatavatel peredel.¹ Levitasime küsimustiku EPIKoja sotsiaalmeedias, kodulehel ning saatsime erivajadustega laste koolidele. Küsimustiku täitis **98 erivajadusega lapse peret**.

Saatsime pöördumise² ka kohalikele omavalitsustele (edaspidi KOV), milles palusime kohalikel omavalitsustel hoolsusega planeerida, et erivajadusega laste peredel oleks tagatud koolivaheaegadel ja suveperioodil vajalikud tugiteenused, et vanemad saaksid tööl käia ning ka ise hoolduskoormusest puhata. 79-st kohalikust omavalitsusest vastas **14** (17,7 %) erinevatest Eesti piirkondadest, mistõttu ei saa tulemusi üle-eestiliselt üldistada.

Ülevaade küsimustest:

Lapsevanematele:

1. Milliseid lahendusi ja millises mahus puudega lapse hoiu ja hooldamise tagamiseks koolivaheaegadel ja suvel peredele pakutakse?
2. Hoiuvõimaluste kasutamine ja piisavus lapse hoiu ja hooldamise tagamiseks?
3. Kui suur on perede omaosalus hoiuvõimaluste kasutamisel?
4. Milliseid alternatiivseid lahendusi kasutatakse hoiuteenusteks, kui KOV-de pakutav abi ei ole piisav?

KOV-dele:

1. Milliseid lahendusi ja millises mahus puudega lapse hoiu ja hooldamise tagamiseks koolivaheaegadel ja suvel peredele pakutakse?
2. Kui suur on KOV-de hinnangul teenuste katmata vajadus?
3. Kui suur on perede omaosalus hoiuvõimaluste kasutamisel?
4. Milliseid probleeme KOV-d näevad hoiu ja hooldamise võimaluste tagamisega seoses?

¹ <https://epikoda.ee/uudised/puudega-lastehoiuvõimaluste-kaardistamine-koolivaheaegadel>

² <https://epikoda.ee/uudised/pöördumine-kohalike-omavalitsuste-poole-seoses-erivajadustega-lasteperedele-osutatavate-tugiteenustega-koolivaheaegadel-ja-suvel/>

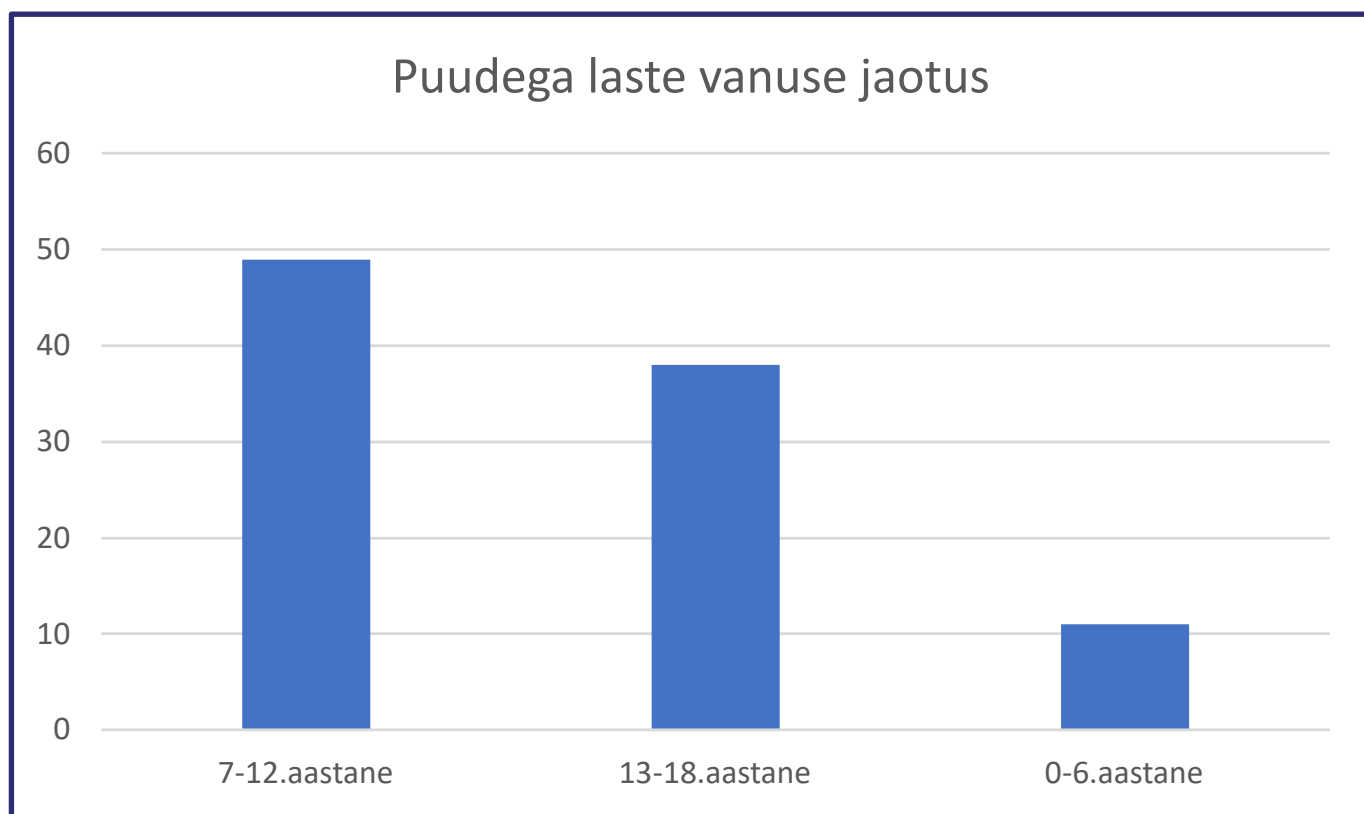
Perede profiil

Küsimustikule vastas 98 inimest. Vastajaid oli 14 maakonnast. Kõige enam vastajaid Harjumaalt (40.8%) ja Tartumaalt (21.4%). Järgnesid veel Võrumaa (7.1%) ja 4.1 % vastanutega Järvamaa, Jõgevamaa, Läänemaa, Pärnumaa ja Viljandimaa. 10.2 % vastajaid oli 6-s eri maakonnas (alla 3 vastaja maakonna kohta).

50% vastanud peresid tõid välja, et nende laps vajab toetust/hooldust ööpäevaringselt, 50% peredes vajab laps toetust/hooldust päevasel ajal.

63% vastanud vanematest töötavad täiskohaga, 12% lapsevanematest on lapse hooldusvajaduse tõttu kodus ja tööturult eemal. Enamikes peredes (70%) kasvab lisaks puudega lapsele teisi lapsi.

Puudega laste vanuse jaotus:

Joonis 1. Puudega laste vanuse jaotus.

Umbes 50% vastanute peres kasvas puudega laps vanusevahemikus 7-12 aastat, ca 40% vastanute peres 13-18-aastane ning 10% vastanute peres 0-6-aastane.

Hoiuvõimaluste kasutamine koolivaheaegadel (va suvevaheaeg)

Vastanutest 43% tõid välja, et kasutavad teenuseid koolivaheaegadel ja 57% ei kasuta midagi. Nendest peredest, kes teenuseid ei kasuta, on pea pooled pered, kelle laps vajab hooldusvajaduse tõttu 24/7 toetust ja abi (48% ehk 27 vastanut). Pered on pidanud lapse hoolduse tagamiseks töökoormust vähendama või lapse tööle kaasa võtma.

Enamik peresid kasutasid tugisikuteenust või lapsehoiuteenust kooli ruumides. Veidi vähem kasutati lapsehoiuteenust teenuseosutaja ruumides ja kodus, samuti kasutati koolivaheaegadel päevalaagrit/päevakeskust.

“Vallas ei ole sellist teenuseosutajat, kes raskete erivajadustega lastega toime tuleks, seetõttu ei ole saanud teenuseid kasutada.”

“Ma ei soovi viia last koolivaheaegadel kodust ära hoidu, aga koduvisiite ei pakuta – tugisikuid ega lapsehoidjaid pole, kes kodus hoiuteenust pakuks.”

“KOV-lt teenuse taotlemise protsess on ülibürookraatlik ning iga aasta peab tõestama, et sa ei ole kaamel.”

“Planeerin taastusravil käimise koolivaheaegadele ja võtan hooaja jooksul palgata puhkust või teen tööd öösel, kui laps magab.”

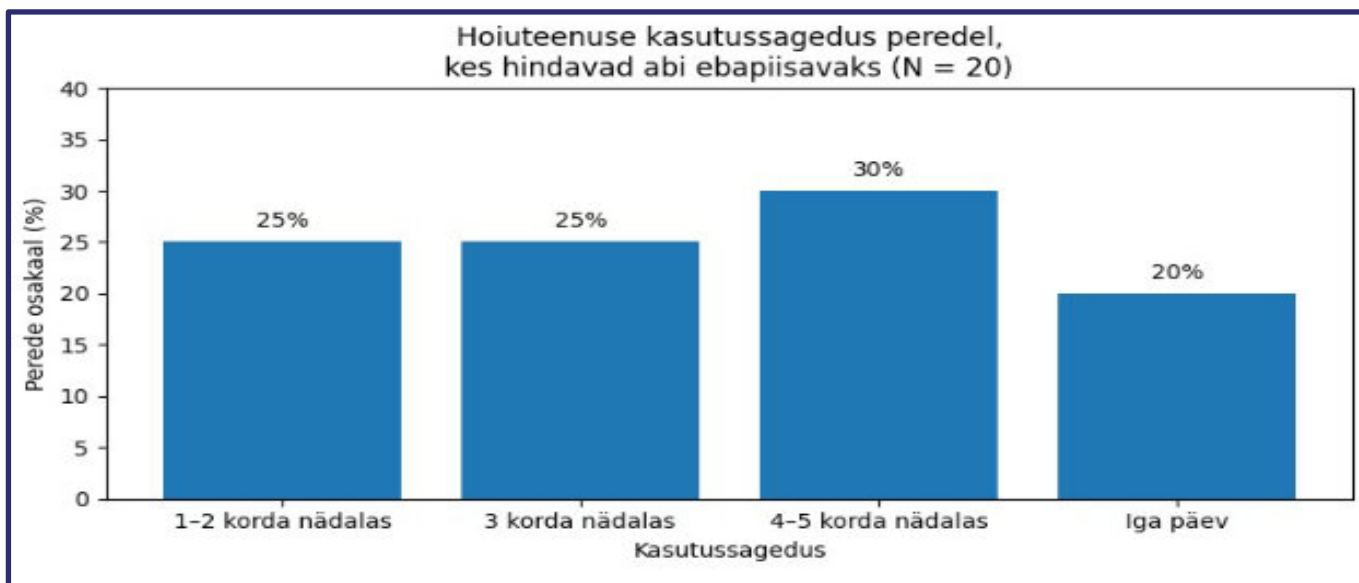
“Laps käib tööl kaasas ja töötan osalise ajaga kodukontoris.”

“Kõik koolivaheajad tuleb ise hakkama saada, abikaasaga kahekesi ei ole puhanud 12 aastat.”

“Elukohajärgne KOV ei paku lahendusi, sest pere sissekirjutus on x linnas, kus lapsel oli võimalik käia erirühmas (KOV lasteaedades pervasiivsetele lastele rühmi ei ole) ning saada linna koolikoht, mis sobib lapse vajaduste ja pere logistikaga. Samal põhjusel ei ole me küsinud ka täiendavat abi x linnalt, sest tegelik elukoht on vallas.”

“Lapsel on määratud keskmine puue, aga omavalitsus aitab vaid neid, kellel on raske puue.”

Peredelt küsiti, kui suures mahus nad koolivaheaegadel teenuseid kasutavad.

Joonis 2. Hoiuteenuse kasutussagedus peredel, kes hindavad abi ebapiisavaks.

25% peredest, kes hindasid hoiuteenust koolivaheaegadel ebapiisavaks, kasutasid seda 1-2 korda nädalas, 25% 3 korda nädalas, 4-5 korda nädalas 30% ja iga päev 20%.

Kuigi keskmine kasutus oli selles grupis 4 päeva, toodi välja, et hoiuteenuse lahtiolekuajad ei kattu pere vajadustega (50% peredest). Paljud pered, kus kasvab suure hooldusvajadusega laps, on täielikult ilma teenusteta või pole teenuste maht piisav. Peamisteks põhjusteks teenuste sobimatus ja ebapiisav maht, mida ilmestavad vastajate tsitaadid.

“Saan kasutada ainult 6h päevas, ise käin tööl 8h.”

“Tugiisik on vaid 2 tööpäeval, päevas 3 tundi – ei kata lapse vajadust.”

*“Mahuliselt on piisav, aga **ajad ei sobi tööpäevadega.**”*

“Koolivaheaegadel oleks vaja, et tugiisik oleks pikemalt ja ka nädalavahetustel.”

“Koolivaheaegu on rohkem, kui tööl käies puhkust. Praegu on vaid üks laager.”

KOV-delt uuriti, milliseid lahendusi nad peredele koolivaheaegadel pakuvad. Enamik KOV-e tõid välja, et nad osutavad teenust vajaduspõhiselt, ilma piiranguteta, toodi välja perele aastase tundide paketi või aastase rahakoti pakkumist (pigem väikestes omavalitsustes). Kui kohalikul omavalitsusel endal teenust pakkuda pole, siis ostetakse see hankega või toetatakse laagris osalemist. Mahupiirangust hoolimata tunnistasid mitmed omavalitsused, et ressursinappus (nii eelarveliselt kui ka personali ja teenusepakkujate poolest) piirab tegelikku kättesaadavust.

“Kindel piir mahu osas **ei ole määratud**, see selgub hindamise tulemusel.”

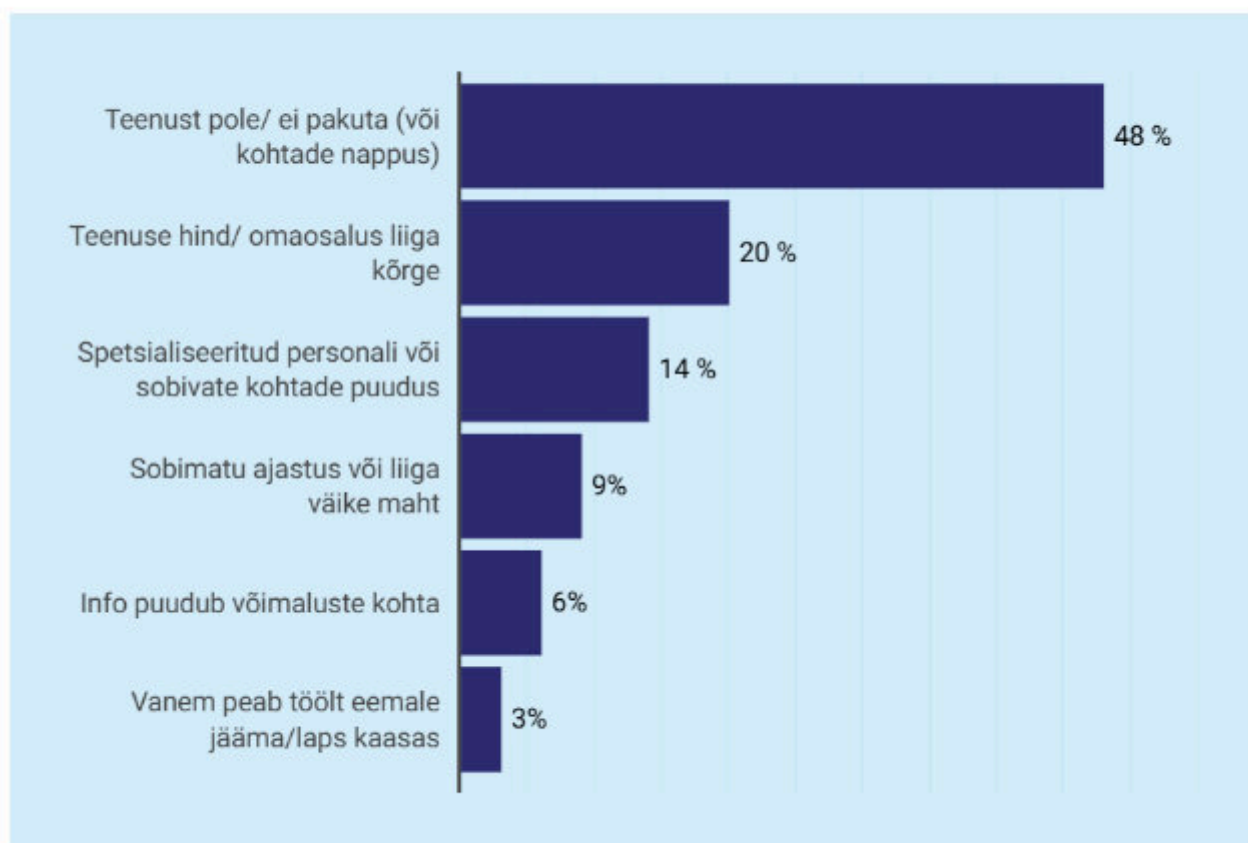
“Iga juhtumit vaadatakse eraldi. vastavalt abivajaduse hindamisele ja KOV eelarvelistele võimalustele. Kasutame reeglina praktikat, et määrame aastase teenusmahu ning pere saab ise otsustada, millal teenust kasutab. “

“Tugiisik **katab vajaduspõhiselt** koolivaheaegadel tekkinud lapsehoiuvajaduse.”

Hoiuvõimaluste kasutamine suveperioodil

64% (63 peret) peredest kasutab suvel hoiuvõimalusi ning 36% (35 peret) ei kasuta teenuseid. Enamik peresid kasutasid lapsehoiuteenust teenuseosutaja juures või kodus, samuti tugiisikuteenust. Veidi vähem kasutati laagrite võimalusi. Toodi välja ka hoiukodu kasutamist ja varianti, et vald maksab toetust ja pere peab ise hoiuvõimaluse leidma.

Põhjused, miks pered hoiuteenuseid ei kasuta

Joonis 3. Põhjused, miks pered hoiuteenuseid ei kasuta.

35.7% peredest ei kasuta teenust üldse, 22.4% peredest toovad välja, et kasutavad teenust 5-6 nädalat, 10.2% peredest 3-4 nädalat, 13.3% peredest 1-2 nädalat ning 18.4% peredest jätsid sageduse märkimata. Pooled peredest, kes kasutasid teenust 5-6 nädalat tõid välja, et see pole piisav. Põhjendustena liiga lühikesed päevad või puudub teenusel lapse jaoks sobiv spetsialiseeritus. Ka 50% vastanud KOV-dest tõid välja, et teenuse katmata vajadus suveperioodil on suur, 29% vastanud KOV-dest ei osanud seda hinnata ning 21% vastanud KOV-dest tõid välja, et vajadused on täidetud.

“Lapsehoiuteenuse osutajaid on vähe, puuetega laagreid on lastele vähe.”

“Lapsehoiuteenuse vajadus on pisut suurem kui võimekus teenust osutada.”

“Laagreid on üldiselt vähe puuetega lastele, eriti käitumiseripäradega lastele. Diagnoosist tulenevalt mõned leiab, kuid siiski on keeruline leida laagrikohta sihtgrupile. Laagrid on üldiselt kallimad, sest nõuavad rohkem ressursi (töötajaid rohkem, väike grupp, jm sihtgrupist tulenevad eripärad). Teenuseid ja teenuseosutajaid on ka piiratud.”

“Paljudes omavalitsustes puuduvad kohalikud teenusepakkujad, kes pakuksid usaldusväärset ja kvaliteetset lastehoidu koolivaheaegadel. Eriti keeruline on olukord väiksemates omavalitsustes ja hajaasustusega piirkondades. Teenuse kättesaadavus ja katvus: Olemasolevad teenused ei kata kogu vajadust – ei jätku kohti kõikidele soovijatele või on teenus saadaval vaid piiratud perioodil.”

“Keelelise ligipääsetavuse puudujäägid (eesti ja vene keel) Teenused ei ole alati kättesaadavad mõlemas kohalikus kasutatavas keeles. Näiteks ei pruugi venekeelsed pered saada piisavalt infot teenuse sisu, tingimuste ja registreerimise kohta. Samuti võib puududa töötajaid, kes suudaksid lastega eesti- ja venekeelselt suhelda. Info jagamise ja koordineerimise puudujäägid: Vanemad ei saa õigel ajal teavet teenuse olemasolu ja registreerimisvõimaluste kohta.”

“Suur vajadus on teenuseosutajate järele ning pandlike teenuste järele. Näiteks, et oleksid ööpäevased intervallhoiud nii kodudes kui lasteasutustest ja kindlasti enam päevalaagreid just erivajadustega lastele ja üksikvanemaga lastele. Erivajadustega lastele, näiteks ADHD ja autismispektrihäiretega lastele, on sageli vaja eraldi lähenemist, mida tavalaagrid ei pruugi pakkuda. Samuti on keeruline tagada lapsehoiuteenus sügava puudega lastele, kes vajavad tihti lisainimest enda kõrvale, milleks pakume tugiisikuteenust.”

„Teenuste pidev kiire kallinemine ja mahu suurenemine seab löögi all eelnevalt planeeritud rahastamise. Ööpäevaringse kvaliteetse lapsehoiuteenuse pakkujaid meie piirkonnas vähe. Samuti puuduvad meie piirkonnas suvelaagrid, kes suudaks toimetada raske- ja sügava puudega lastega.“

Suvel tulevad esile samad probleemid, mis teistel koolivaheaegadelgi, kuigi teenuseta laste osakaal on väiksem, kui koolivaheaegadel, siis periood, mil vanemad peavad hoiuvõimalused ise tagama, on oluliselt pikem. Sagedaseks probleemiks on see, et peresiseste ressursside pinnalt koolivaheaegse hoiu korraldamine võtab vanematelt võimaluse suvel hoolduskoormusest puhata või pere teistele lastele ühist perepuhkuse aega võimaldada. **Ligi kolmandik teenusteta peredes kasvatab last, kelle laps vajab toetust ja järelevalvet 24/7.**

“Oleme mehega kahekesi, tugivõrgustik puudub täielikult. Lapsed käivad osalise ajaga paari tunni kaupa lasteaias, see ongi ainus võimalus puhata. Valla poolt transpordiabi palve sai keelduva vastuse.”

“Laagri võimalus 1 nädal suvel, sinna saamine on ime, kohti ei jagu. Ei päästa väga midagi see nädal, seda enam, et laps raske kohaneja, ei viska teda suvalisse kohta võõraste inimestega.”

“Kui uurisin lapsehoiuteenuse võimalust, öeldi, et sotsiaalvaldkonna rahastus on otsa lõppemas - hea, kui aasta lõpuni tugiisikuteenust rahastatakse.”

“Teenust ei saa kasutada "vale puude raskusastme" tõttu”.

Teenuste kasutamine ja omaosalus

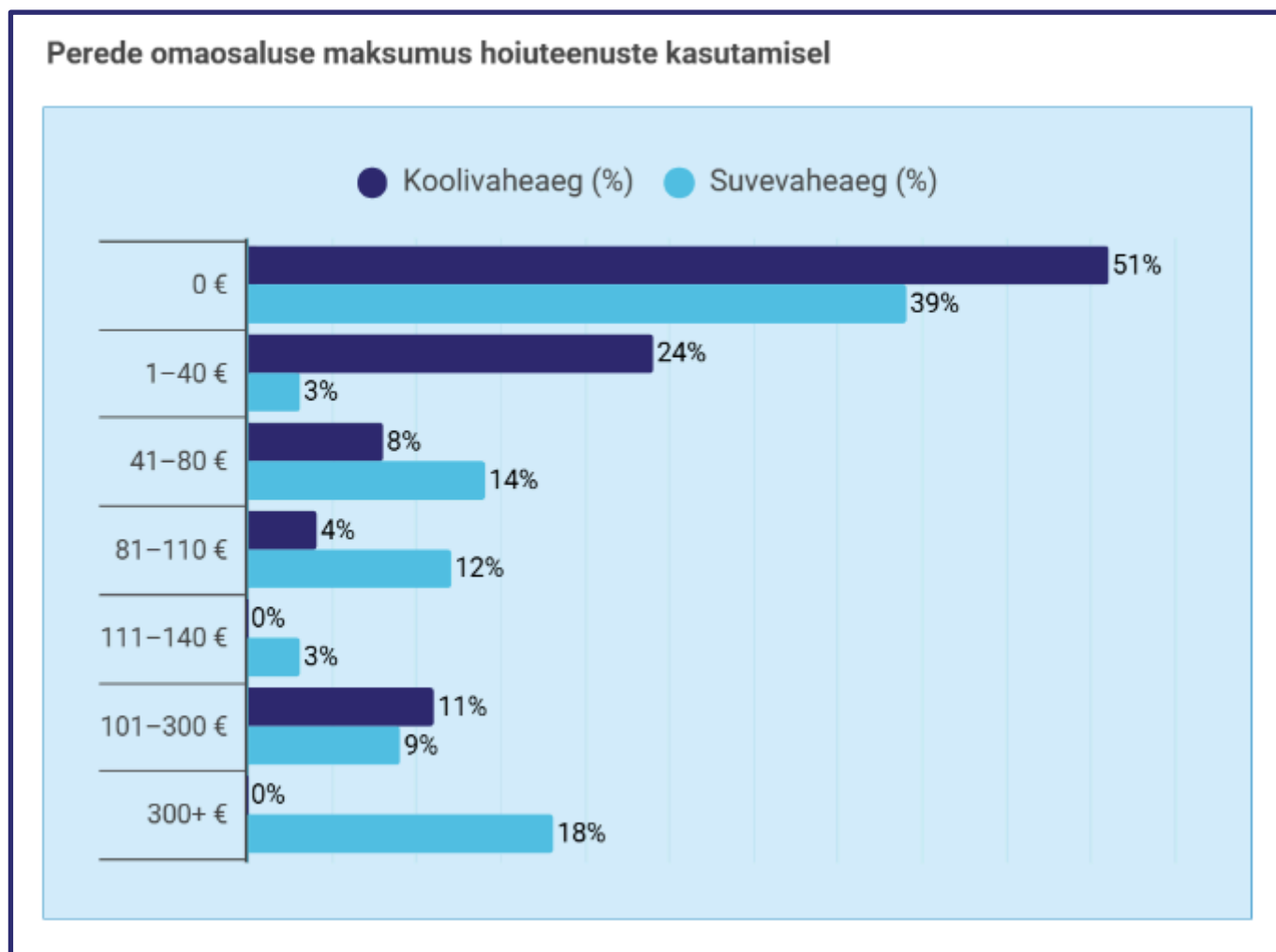
Kui analüüs näitas, et suvevaheajal on teenuse kattuvus suurem kui teistel koolivaheaegadel, siis tervikuna mõlema perioodi peale on täielikult ilma KOV poolse teenuseta 31.6% vastanutest. Kõige rohkem teenuseta peresid elab Tartumaal (32.3%) ja Harjumaal (22.6%). Järgneb Järvamaa (12.9%).

Kui kõrvutada pere katmata vajadusi KOV hinnangutega, siis näiteks Tartumaa KOV-de hinnang katmata vajadustele ühtib pere oma omadega. Ka Harjumaal KOV-d tunnistavad katmata vajadusi ning vastanute hulgas oli 7 pere, kelle vajadused olid täielikult katmata. Kuigi oma-valitsused olid katmata vajaduse kirjeldamises osaliselt vastuolulised, näiteks “Iga juhtumit vaadatakse eraldi. Vastavalt abivajaduse hindamisele ja KOV eelarvelistele võimalustele.”, “Ei oska hinnata. Need taotlejad kes meile avalduse on esitanud on ka oma teenuse saanud vastavalt vajadusele.”, “Teenuseid ja teenuseosutajaid on ka piiratud”.

Andmed viitavad, et mõnes KOV-s võib teenuse määramisel rolli mängida eelarveliste võimaluste piiratus, mitte üksnes pere tegelik abivajadus. KOV-d tõid välja, et pered ei pöördu ja samuti pered tõid välja, et nad ei tea võimalusest midagi, mis tähendab vajadust laiemale teavitustööle, et lapsevanemad oleksid teadlikumad õigustest ja võimalustest.

Peredelt küsiti, kui suur on nende omaosalus koolivaheaegsete ja suveperioodi hoiuvõimaluste eest? Tabelis kajastuvad pered, kes maksavad omaosalust hoiuvõimaluste eest sõltumata

teenuse pakkujast. Andmed hõlmavad nii KOV-de korraldatud teenuseid kui ka olukordi, kus pered on olnud sunnitud kasutama või juurde ostma alternatiivseid lahendusi KOV teenuste puudulikkuse tõttu.

Joonis 4. Perede omaosaluse maksumus hoiuteenuste kasutamisel.

Omaosaluste jaotusest nähtub, et nii koolivaheajadel kui ka suveperioodil on märkimisväärne osakaal peresid, kelle omaosalus jääb 0 euro juurde. **Samas ei tähenda 0-eurone omaosalus valdaval enamusel juhtudest tasuta ja piisavat teenust kogu hooldusvajaduse ajaliseks ja sisuliseks katmiseks.** Andmed näitavad, et koolivaheajadel kasutas 93,8% ning suveperioodil 96% 0-eurose omaosalusega peredest paralleelselt alternatiivseid lahendusi nagu pereliikmete abi, lapse tööle kaasa võtmine või muud mitteametlikud lahendused. Ehk et pakutud abi maht ei ole sageli piisav.

Teenuste kaetus ja alternatiivsete lahenduste kasutamine

Analüüs näitas, et kuigi suvevaheajal on teenustega kaetus mõnevõrra parem kui teistel koolivaheaegadel, ei kata KOV-de pakutavad hoiuteenused paljude perede vajadust tervikuna. **Mõlema perioodi – nii koolivaheaegade kui ka suveperioodi – peale oli 31 peret ehk 32% vastanutest täielikult ilma KOV-i pakutava hoiuteenuseta**, st nad ei kasutanud KOV teenust kummalgi perioodil.

Lisaks selgus, et ka need pered, kes kasutasid KOV pakutavat hoiuteenust vähemalt ühel perioodil, puutusid sageli kokku teenuse ebapiisavusega. **47 peret ehk 48% vastanutest** kasutas KOV teenust kas koolivaheaegadel või suvel, kuid hindas seda **vähemalt ühel juhul ebapiisavaks**, mistõttu tuli teenust täiendada muude lahendustega. Seejuures moodustasid **28 peret ehk 29% kõigist vastanutest** eraldi alarühma nende seas, kes kirjeldasid **kombi-neeritud olukorda**, kus ühel perioodil teenust ei kasutatud ning teisel perioodil peeti teenust ebapiisavaks. See viitab, et osa peresid puutub eri perioodidel kokku nii teenuse täieliku puudumise kui ka ebapiisava teenusmahuga.

Kokku kasutas lapse hoiuks **alternatiivseid lahendusi 77 peret ehk 79% vastanutest**, mis näitab, alternatiivsete lahenduste kasutamine on küsitluse põhjal väga laialt levinud ning puudutab valdavat osa vastanutest. Kõige sagedamini nimetati alternatiivsete lahendustena sugulaste ja vanavanemate abi, lapsevanema enda kodus olemist või palgata puhkuse võtmist ning tasulist erahoidu.

Oluline on rõhutada, et teenuse piisavaks hindamine ei tähenda teenuse tegelikku piisavust kogu hooldusvajaduse katmisel, kuna ka need pered kasutasid sageli paralleelselt alternatiivseid lahendusi. Andmete põhjal esines peresid, kes hindasid KOV pakutavat hoiuvõimalust vastustes „piisavaks“, kuid olid sellest hoolimata sunnitud kasutama alternatiivseid lahendusi, et katta kogu koolivaheaja või suveperioodi vajadus. See viitab, et teenuse piisavus hinnanguna ei pruugi tähendada teenuse piisavat kestust ega paindlikkust pere tegeliku vajaduse seisukohalt.

Kokkuvõttes näitab analüüs, et valdav osa peredest on sunnitud lahendama lapse hoiu küsimuse KOV-i pakutavatele teenustele lisaks või nende asemel teenuse mahu, kestuse või kättesaadavuse piirangute tõttu, mis suurendab perede koormust ning võib kaasa tuua majanduslikke ja tööelulisi raskusi, eriti pikemate koolivaheaegade ja suveperioodi jooksul.

Kokkuvõte ja järeldused

Koolivaheaegadel (va suvi) kasutas teenuseid 43% peredest, 57% ei kasutanud. **Peredest, kes hoolduskoormust leevendavat teenust ei saanud, ligi pooled kasvatavad last, kes vajab 24/7 järelevalvet.**

Suvevaheajal kasutas teenuseid 64% peredest, 36% ei kasutanud. **Mõlema perioodi (koolivaheajad + suvi) lõikes oli 32% peredest täielikult teenuseta.** Suvel on teenustega kaetus veidi parem, kui teistel vaheaegadel, ent periood, mil pered teenust vajavad, on pikem ning märkimisväärne osa suure hooldusvajadusega laste peredest jääb endiselt toeta. See tähendab, et vajalik on luua ja pakkuda süsteemseid ja vajaduspõhiseid lahendusi, et lapsed oleksid hoitud, pered toetatud ja perede töötamise- ja puhkamisevõimalused tagatud.

Peamised põhjused, miks teenust ei kasutata: teenust/kohti pole (48,6%), omaosalus liiga kõrge (20%), spetsialiseeritud personali/kohtade puudus (14,3%), ajastus/maht ei sobi (8,6%), info puudus (5,7%). KOV-d tunnistavad eelarve-, personali- ja teenusepakkujate nappust oma-valitsuses. Kättesaadavus on ebaühtlane ning sõltub elukohast ja KOV eelarvest. Mitmel juhul paistab teenuse maht kujunevat pigem eelarve kui vajaduse järgi; piirkondlik teenusepakkujate nappus suurendab ebavõrdsust.

Mida suurem on hooldusvajadus, seda kallimaks ja/või vähem kättesaadavaks teenus muutub – eriti suvel. Perede toimetulek on habras. Palgata puhkused, lapse tööle kaasa võtmine ja öötöö ning suur hoolduskoormus viitavad läbipõlemis-riskile ning majanduslikele tagajärgedele.

Soovitused

Kohalikele omavalitsustele:

1. **Oma piirkonna perede vajaduste kaardistamine** – milliseid hoiuvõimalusi oodatakse, et vastata teenuse pakkumisel vajadustele. Koostöös peredega alternatiivsete lahenduste leidmisel, nt lapsehoidja erinevate perede kodus, kus samaaegselt saab hoida mitut last.
2. Oluline on ka **hoiuvõimaluste spetsialiseeritus** – personal peab olema empaatiline ja koolitatud, et erinevate vajadustega lastele kvaliteetset, hoidvat ja toetavat teenustuge pakkuda.
3. **Koostöö teiste omavalitsustega hoiuvõimaluse laiendamiseks**. Kui perede arv on väike, siis võib olla majanduslikult mõistlikum koonduda, et pakkuda paindlike lahendusi rohkematele peredele.
4. **Kaasata peresid teenuste omaosaluse põhimõtete aruteludesse**. Omaosalus peab lähtuma perede suutlikkusest teenuse eest tasuda, teenuse hind ei tohi saada takistuseks teenuse kasutamisel. Ülejõukäiva omaosaluse tõttu võib pere teha valiku teenuste eest tasumise asemel kriitilisemaid kulusid katta, kuigi hoolduskoormusest tulenev läbipõlemisrisk on väga suur.
5. **Ühe ukse põhimõte juurutamine** - lihtsusta perede jaoks taotlemist, väldi pidevat tõendamist hoiuvajaduse osas, sest suure abi ja toetusvajadusega lapse hooldusvajadus reeglina suurel määral ei muutu. Ole proaktiivne peredele abi pakkumisel, sageli on vanemad läbipõlemise äärel ja vajavad igakülgset toetust teenusele jõudmisel.

Poliitikakujundajatele:

1. **Miinumstandardid ja sihtfinantseerimine**. Kehtesta üleriiklik miinum teenuse katvusele (näiteks hoid peab olema tagatud lapsevanema tööpäeva pikkusest lähtuvalt, minimaalne nädalate arv suvel) kooli- ja suvevaheajaks, koos piisava rahalise kattega KOV-dele.
2. **Sihitatud rahalised toetused erivajadustega laste laagrite korraldajatele ja hoiuteenuste pakkujatele**, et suurendada pakkujate arvu ja kvaliteeti. Keskenduda piirkondadele, kus teenuse saamine pole võrdselt kättesaadav.
3. **Järelelevalve tugevdamine, et välja selgitada puudused teenuse osutamises**. Rakendada vajadusel täiendavaid meetmeid kohalikele omavalitsustele teenuste pakkumisel. Ei ole õiglane, et teenuste saamise eest võitlemine jäetakse ainult perede õlgadele.

Pere dele:

- 1. Anna oma vajadustest kohalikule omavalitsusele aegsalt märku,** et oleks võimalik sobiv lahendus leida.
- 2. Kui oled leidnud omal käel lahenduse, siis palu kohalikul omavalitsusel teenuse rahastamisel osaleda, sest hoiuteenuse korraldamine on kohaliku omavalitsuse kohustus.**
- 3. Kui kohaliku omavalitsuse otsus ei kata vajadust, esita kohaliku omavalitsuse üksusele vaie. Küsi kirjalikku põhjendatud vastust nii oma taotlusele kui ka vaidele.** Vajadusel saad õigusabi saamiseks pöörduda Õigusteenuste Büroo või Eesti Puuetega Inimeste Koja poole. Juriidiline nõustamine puudega last kasvatavale perele on tasuta.